

ПРОБЛЕМА ІДЕНТИЧНОСТІ ЛЮДИНИ В СОЦІОКУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРІ УКРАЇНИ

Стасевська О.А., Уманець О.В.

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Актуалізація проблеми ідентичності особистості в Україні за умов постсучасності обумовлена як загальносвітовою тенденцією глобалізації, так і специфікою вітчизняного соціокультурного простору. Притаманні йому різноспрямованість і різнорівневість трансформаційних процесів, виняткова динамічність глобальних суспільних змін, аксіологічна “напруга”, детерміновані втратою загально визнаних критеріїв визначення сутності та загальнолюдської значущості цінностей, одночасним існуванням (інколи й протистоянням) систем ціннісних орієнтацій і водночас їх особистісним характером, несталістю, умовністю, певною віртуалізацією, постають як чинники ідентифікаційної розгубленості людини та спонукають її до “нового витку” активних пошуків у площині соціокультурної ідентичності.

На рівні наукової рефлексії ідентичність інтерпретується як позитивне сприйняття комплексу культурних і соціальних цінностей, елементів традицій і новацій, власних особливостей і загальних спільностей, через які людина самовизначається. В онтологічному ракурсі соціокультурна ідентичність може бути інтерпретована як первинно перманентний процес, здійснюваний як стихійно, так і цілеспрямовано. Діяльнісно втілювана соціокультурна ідентичність людини – це не тільки спосіб утворення уявлень про себе і свою “групу”, осягнення себе як носія суспільних і культурних цінностей, це й реальний механізм виявлення себе як частини певної “групи” в різних соціоконтактних ситуаціях. Вона виконує зокрема такі основні функції: соціально-позитивну – дозволяє представникам різних груп прогнозувати поведінку один одного, що забезпечує їх взаємодію, сприяє формуванню єдиних ціннісних настанов і створює ґрунт для консолідації соціуму; соціально-негативну – спричиняє протистояння, протиборство, конфлікти, що створює підґрунтя для соціально руйнівних процесів.

Соціокультурна ідентичність конструюється у в результаті соціалізації, забезпечує самовизначення особистості в соціокультурному просторі в синхронії та діахронії. У синхронії складність проблеми соціокультурної ідентичності в умовах сучасного українського суспільства детермінована не тільки її функціональною різноспрямованістю, а й передусім її первинною двоїстістю. Конструювання соціокультурної ідентичності відбувається у певному соціальному середовищі та під його впливом і водночас зумовлює його специфіку. Резонуючи з усім спектром тенденцій духовного буття сучасної України, соціокультурна ідентичність постає як маркер нагальних проблем суспільства і демонструє плюралізм шляхів утвердження.

Відсутність усталеної, суспільно визнаної як основоположна та загальнозначуща, системи ціннісних орієнтацій спрямовує особистість на винайдення близького їй духовного простору в контексті численних субкультур, у тому числі відзначених віртуальним характером. Це уможливорює свідоме уникання активного соціального життя й створення “герметичного” простору буття особистості, її відлучення від національної системи цінностей, що потенційно містить у собі загрозу її деструкції.

Домінування настанов масової культури, як одного із показників тенденції глобалізації з її стереотипізацією, стандартизацією, швидкоплинністю, тиражованістю тощо актуалізують пошуки ідентичності у царині певних “масок” особистості, позбавлених зв’язку із національним духовним досвідом.

Прагматична домінанта сучасного культурного простору зумовлює наявність відповідного “вектору” ідентичності, в контексті якого глобальної значущості набуває соціальний статус людини, пов’язаний як з її статками, так і з її досягненнями у владній площині

Напруженістю та плюралізмом відзначені сьогодні й пошуки особистістю основ соціокультурної ідентичності у царині релігійних світоглядних настанов. Демонструючи відродження релігійного почуття й повернення до світу загальнолюдських духовних цінностей, цей процес водночас демонструє й тенденцією “герметизації” особистості, її дистанціювання від проблемного кола соціуму.

У діахронії – в рамках культурної традиції українського суспільства – проблема соціокультурної ідентичності пов’язана із питанням національної ідентифікації, актуалізованої сучасними реаліями буття спільноти України. Сьогодні можна констатувати, що руйнація старої моделі ідентичності в Україні фактично відбулася, але натомість нова її модель у закріпленому та соціально легітимізованому варіанті ще не закріпилася. Крім цього, в існуючих спробах конструювання нової моделі ідентичності дуже часто можна простежити ототожнення її національного та етнічного вимірів, що з теоретичної точки зору є некоректним, а на практичному рівні – хибним.

Суперечливість національного модусу соціокультурної ідентичності зумовлена сьогодні й тим, що її фундаментом самовизначення людиною себе як належної до певної спільноти може ставати не походження, а свідомо визнана на рівні особистісних ціннісних орієнтацій близькість до певних національних ментальних і ціннісних настанов, світу архетипів. Яскравим підтвердженням цьому є сучасна художня культура України, атрибутивності в якій набувають не тільки повернення до світу традицій, обрядовості, звичаєвості, до забутих сторінок національної художньої скарбниці, а й синтезування національного та світового духовного досвіду.

Соціокультурна ідентичність у культурі сучасної України постає як сфера перетину доцентрових і відцентрових щодо національного начала тенденцій, гармонійне сполучення яких є запорукою збереження культурної унікальності та плідного культурного полілогу за умов глобалізації.

Міністерство освіти і науки України
Київський національний лінгвістичний університет

Матеріали
Міжнародної науково-практичної конференції

**Україна і світ:
діалог мов та культур**

30 березня – 1 квітня 2016 року

Київ
Вид. центр КНЛУ
2016

Україна і світ: діалог мов та культур: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, 30 березня – 1 квітня 2016 року. – К.: Вид. центр КНЛУ, 2016. – 795 с.

У збірнику вміщено матеріали конференції, які присвячені основним проблемам сучасного мовознавства, літературознавства, методики мовної освіти, а також педагогічним, психологічним, культурологічним та історичним проблемам розвитку освіти у світі Болонських реалій.

Члени Редколегії:

Матвієнко О. В., докт. пед. наук, проф., проректор з наукової роботи;

Бігич О. Б., докт. пед. наук, проф., кафедри методики викладання іноземних мов;

Бондаренко О. Ф., член-кор. НАПН України, докт. психол. наук, проф., зав. кафедри психології і педагогіки;

Валігура О. Р., докт. філол. наук, проф., зав. кафедри германської і фіно-угорської філології;

Валюх З. О., докт. філол. наук, проф., зав. кафедри української філології;

Воробйова О. П., докт. філол. наук, проф., зав. кафедри лексикології і стилістики англійської мови імені професора О.М. Мороховського;

Гамзюк М. В., докт. філол. наук, проф., зав. кафедри німецької філології;

Денисова С. П., докт. філол. наук, проф., зав. кафедри зіставного мовознавства і теорії та практики перекладу;

Долгополова Л. А., докт. філол. наук, проф., зав. кафедри німецької мови і перекладу;

Кагановська О. М., докт. філол. наук, проф., зав. кафедри романської філології;

Ніколаєва С. Ю., докт. пед. наук, проф., зав. кафедри методики викладання іноземних мов;

Ніконова В. Л., докт. філол. наук, проф., зав. кафедри англійської філології факультету перекладачів;

Пирогов В. Л., канд. філол. наук, доц., зав. кафедри мов та цивілізацій Далекого Сходу;

Матеріали друкуються в авторській редакції.